

EVROPSKA KOMISIJA

Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo

Direktorat B – Modernizacija izobraževanja II: Izobraževalna politika in program, Inovacije, Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo (EIT) ter ukrep Marie Skłodowske-Curie (MSCA)

Enota B.2 – Šole in učitelji; večjezičnost

Kontakt: Annalisa Cannoni, Petra Goran

E-pošta: EAC-UNITE-B2@ec.europa.eu

Evropska komisija
B-1049 Bruselj

Izobraževanje in usposabljanje 2020

Šolska politika

Celosten pristop do izobraževanja k zmanjševanju osipa

GD za izobraževanje in kulturo

Priznanja:

Ta dokument predstavlja ugotovitve delovne skupine ET2020 za šolsko politiko Evropske unije (2014–2015)¹ o prednostno obravnavanem področju osipa. Prikazuje rezultate skupnega dela predstavnikov nacionalnih vlad iz 30 držav EU in pridruženih evropskih držav ter evropskih organizacij socialnih partnerjev. Komisija se želi zahvaliti vsem sodelujočim, zlasti pa želi poudariti vlogo uredniškega odbora, ki ga sestavljajo Paulo André, Mario Cardona, Anna Imre, Chris Kelly, Daniel Taubman, Charles Dolan, in se zahvaliti svetovalki komisije, Iloni Murphy, za posebne prispevke k temu delu.

Komisija se prav tako želi zahvaliti vsem strokovnjakom, ki so podali svoje pripombe na dokument in so delovni skupini zagotovili dragocene informacije, zlasti dr. Alessiu D'Angelu, prof. Paulu Downesu, prof. Alanu Dysonu, dr. Borisu Jokiću, prof. dr. Erni Nairz-Wirth, Catherine Pérotin, dr. Wardu Nouwenu, prof. Teresi Sordé Martí, kot tudi mrežam EU za politiko SIRIUS, EPNoSL in ELGPN.

***Europe Direct je služba za pomoč pri iskanju odgovorov
na vprašanja v zvezi z Evropsko unijo.***

**Brezplačna telefonska številka (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Informacije so brezplačne, kakor tudi večina klicev (nekateri operaterji, telefonske govornice ali hoteli lahko klic zaračunajo).

Več informacij o Evropski uniji je na voljo na internetu (<http://europa.eu>).

© Evropska unija, 2015
Reprodukcija je dovoljena z navedbo vira.

CELOSTEN PRISTOP DO IZOBRAŽEVANJA K PREPREČEVANJU OSIPA

Ključne izjave

Šole imajo ključno vlogo pri preprečevanju osipa, vendar morajo pri tem sodelovati z drugimi, saj tudi dejavniki zunaj šole vplivajo na raven vključenosti in uspeha učenca. Zato je treba razviti celosten pristop k preprečevanju osipa. Celotna šolska skupnost (vodstvo šol, učitelji in drugi zaposleni v šolstvu, učenci, starši ter družine) mora pri tem pristopu izvajati povezovalna in kolektivna dejanja ter tesno sodelovati z zunanjimi zainteresiranimi stranmi in širšo skupnostjo.

Celosten pristop do izobraževanja omogoča šolam, da se primerno odzovejo na nove in zapletene izzive, s katerimi se srečujejo in so povezani z naraščajočo raznolikostjo v družbi.

Učinkovito vodenje in upravljanje je bistvenega pomena. To je potrebno za razvijanje pozitivne šolske kulture, skupinskega dela in na sodelovanju temelječega delovanja v šolski skupnosti. Prav tako je potrebno za zблиževanje akterjev in zainteresiranih strani v šolstvu, da se zagotovi uspešno izobraževanje in preprečuje osip.

Postopki razvoja in izboljševanja šolstva morajo vključevati cilje, ki obravnavajo temeljne dejavnike osipa. Vključevati morajo tudi celotno šolsko skupnost, zainteresirane strani, skupine strokovnjakov z več področij, lokalne službe, starše in družino.

Potrebna je zavezanost vlaganju v stalen strokovni razvoj vodstva šol, učiteljev in drugih zaposlenih v šolstvu, s poudarkom na ozaveščanju o postopkih pri osipu ter na kompetencah in veščinah, ki so potrebne za obravnavanje prikrajšanosti pri izobraževanju in odtujevanja učencev.

Vsem otrokom in mladostnikom je treba omogočiti enake možnosti dostopa do visokokakovostnega in vključujočega izobraževanja, sodelovanja v takšnem izobraževanju in koristi, ki jih prinaša. Zanimiv in primeren učni načrt skupaj s predanimi zaposlenimi, ki spodbujajo učence, je najučinkovitejši način za preprečevanje osipa in socialne izključenosti.

Izobraževanje se mora posvečati vsem učencem in njihovim raznolikim potrebam. Učenci morajo biti dejavno udeleženi v postopku učenja in imeti na voljo primerno podporo in storitve. Šola mora nuditi skrbno, spodbudno in prijetno učno okolje ter vsem učencem zastaviti visoka pričakovanja, da bodo v celoti dosegli svoje zmožnosti.

Izobraževanje je skupna odgovornost staršev in šole, zato mora temeljiti na medsebojnem zaupanju in sodelovanju.

CELOSTEN PRISTOP DO IZOBRAŽEVANJA K PREPREČEVANJU OSIPA

SPOROČILA POLITIKE

Uvod

Osip¹ je zaskrbljujoč pojav z vidikov posameznika, družbe in gospodarstva. Veščine in kompetence, pridobljene z višjim sekundarnim izobraževanjem, veljajo za minimalne kvalifikacije za uspešen vstop na trg dela in temelj za nadaljnje možnosti izobraževanja in usposabljanja. Te veščine in kompetence pomagajo pripraviti mladostnike na nadaljnje življenje in razvijajo zmožnosti posameznikov, da postanejo celovite osebnosti in dejavni državljani. Podatki Eurostata 2014 kažejo, da je kar 11,1 % mladih med 18. do 24. letom starosti zapustilo izobraževanje in usposabljanje pred zaključkom višjega sekundarnega izobraževanja². Verjetnost, da bo v tujini rojena oseba predčasno opustila izobraževanje ali usposabljanje je dvakrat večja kot pri doma rojeni osebi³. Približno 60 % osipnikov je nezaposlenih ali neaktivnih in so na dolgi rok izpostavljeni socialno ali ekonomsko slabšemu položaju. Izčrpna dokumentacija kaže, da zgodnje opuščanje šolanja ali usposabljanja vodi v slabše priložnosti za zaposlovanje in povečano verjetnost brezposelnosti, revščine in socialne izključenosti⁴.

Na splošno je priznано, da ima zgodnja opustitev šolanja ali usposabljanja zapletene in večplastne razsežnosti, zato je potreben temu primeren večdimenzionalen pristop za ustrezno obravnavanje raznolikih vzrokov osipa. Mnogi vzroki za ta pojav so povezani z vplivi širših družbenih dejavnikov zunaj izobraževalnega sistema. Osip je najpogosteje **posledica kombinacije osebnih, socialnih, ekonomskih, izobraževalnih in z družino povezanih dejavnikov**, ki se v veliki meri prepletajo, zato je njihov **skupni učinek prikrajšanosti** še toliko večji. V mnogih primerih je osip posledica postopnega odtujevanja od izobraževanja, povezanega s slabim učnim uspehom, katerega vzrok lahko leži v zgodnjih letih. Raziskave kažejo, da sta socialno-ekonomski status in dosežena izobrazba staršev med najpogostejšimi odločilnimi dejavniki osipa.

Poleg tega lahko določene **značilnosti naših sistemov izobraževanja in usposabljanja** še dodatno povečajo prikrajšanost pri izobraževanju in ustvarijo dodatne prepreke za učence, ki se srečujejo s težavami, ter tako ovirajo njihove

¹ Izraza osip in zgodnje opuščanje šolanja ali usposabljanja sta v tem dokumentu uporabljena z enakim pomenom. Oba opredeljujeta osipnike kot osebe med 18. in 24. letom starosti z največ nižjo sekundarno izobrazbo (ISCED ravni 0, 1, 2 ali 3c – krajši program), ki trenutno niso več vključene v nobeno formalno ali neformalno izobraževanje ali usposabljanje.

² Vse meritve izhajajo iz Ankete o delovni sili v EU v letu 2014 (Labour Force Survey 2014).

³ Podatke za osebe, ki so rojene v tujini, je treba razlagati s previdnostjo, saj so na voljo le za nekatere države članice in ne vse. Prav tako so velikosti vzorcev pogosto premajhne, zato podatki niso v celoti zanesljivi (glej Evropska komisija, Pregled izobraževanja in usposabljanja 2015, http://ec.europa.eu/education/tools/et-monitor_sl.htm).

⁴ Glejte tudi poročilo OECD (2012): »Equity and Quality in Education« (<http://www.oecd.org/education/school/50293148.pdf>), ali Evropska komisija (2011), delovni dokument Komisije: »Reducing early school leaving« – spremna listina k predlogu priporočila Sveta o politikah za zmanjševanje osipa (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011SC0096&from=EN>).

izobraževalne poti. Raziskave kažejo, da se sistemi s ponavljanjem razredov, zgodnjim razvrščanjem⁵, nezadostno podporo učencem, pomanjkanjem kakovostnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter omejenim zagotavljanjem izobraževanja in varstva v zgodnjem otroštvu v večji meri srečujejo z družbeno neenakostjo pri doseganju in pridobivanju izobrazbe. **Na šolski ravni** so prakse v šolah in učilnicah, pristop učiteljev in njihov način poučevanja dejavniki, ki najbolj vplivajo na motivacijo otrok in mladostnikov ter njihovo zavzetost pri izobraževanju: neugodna šolska klima, slaba osredotočenost učencev, nezadostno zavedanje prikrajšanosti pri izobraževanju, nasilje in ustrahovanje, slabi odnosi med učitelji in učenci ter učne metode in načrti, ki se dojemajo kot nepomembni, so le nekateri dejavniki, ki lahko privedejo do zgodnje opustitve šolanja⁶.

Odziv politike na ravni EU

Na evropski ravni je bila v okviru strategije Evropa 2020 izpostavljena potreba po zmanjšanju osipa⁷. **Eden od petih krovnih ciljev je zmanjšati stopnjo osipa na manj kot 10 % do leta 2020. Svet je leta 2011 sprejel Priporočilo o politikah za zmanjševanje osipa⁸. Ta poziva države članice k uvedbi z dokazi podprtih in izčrpnih strategij**, ki naslavljajo vse ravni izobraževanja in usposabljanja ter vključujejo ravno pravo mešanico ukrepov za preprečevanje, intervencijo in kompenzacijo. V podporo izvajanju Priporočila je bila ustanovljena tematska delovna skupina za osip, ki zagotavlja sodelovanje na področju te politike med evropskimi državami⁹.

Na podlagi rezultatov te skupine je bila v letu 2014 na področju šolske politike ustanovljena nova delovna skupina za izvajanje strateškega okvira »Izobraževanje in usposabljanje 2020«, ki jo sestavljajo oblikovalci politik iz večine držav članic EU, Norveške, Srbije in Turčije ter predstavniki evropskih socialnih partnerjev. Delovna skupina je potrdila potrebo po izčrpnem in dolgoročnem okviru politike, ki bo zagotavljal dosledno opredelitev ukrepov za preprečevanje, intervencijo ter kompenzacijo, hkrati pa se je osredotočila na **preprečevanje in zgodnje posredovanje pri osipu na šolski in lokalni ravni**. Delovna skupina je prek medsebojnega učenja, preučitve študij primerov, evidentiranja (sporazumov šolskega vodstva in ukrepi za podporo učencem), vhodnih podatkov iz mednarodnih raziskav, pogovorov s strokovnjaki ter poglobljenih delavnic, osredotočenih na posamezne države, pregledala možnosti uvedbe bolj **celostnih pristopov za preprečevanje osipa, ki temeljijo na sodelovanju**. Z razvojem namenskega spletnega »evropskega sistema orodij za šole, namenjenega spodbujanju vključujočega

⁵ Izraz se nanaša na situacije, ko so učenci in njihove družine v zgodnji mladosti primorani sprejeti neizogibne odločitve med različnimi izobraževalnimi potmi.

⁶ Za bolj nedaven pregled vzrokov za osip glejte poročilo omrežij Eurydice and Cedefop (2014): Premagovanje zgodnjega opuščanja šolanja v Evropi: strategije, politike in ukrepi (Tackling early leaving from education and training in Europe – Strategies, policies and measures), http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/175en.pdf

⁷ Evropa 2020. Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast, COM (2010)2020. Za več informacij obiščite: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

⁸ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1441711487189&uri=CELEX:32011H0701\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1441711487189&uri=CELEX:32011H0701(01))

⁹ http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/archive/index_en.htm Zaključno poročilo tematske delovne skupine, objavljeno novembra 2013, vključuje [ključna sporočila](#) za oblikovalce politik, [kontrolni seznam](#) za celostne politike in prilogo s primeri dobrih praks iz več evropskih držav: http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/archive/index_en.htm

izobraževanja in preprečevanju osipa¹⁰, je delovna skupina želela zagotoviti konkretno podporo šolam pri preprečevanju osipa, hitremu in ustreznemu odzivu na prve znake odtujevanja ter zagotavljanju uspeha vseh učencev.

Pred kratkim je luksemburško predsedstvo Evropske unije osip uvrstilo visoko na svojo agendo ter s tem dalo nov in svež zagon razpravi na to temo. Simpozij, ki bo julija 2015 potekal v Luksemburgu, ter predlog za sklepe Sveta, ki jih morajo ministri za izobraževanje sprejeti v novembru 2015, potrjujejo in podpirajo sklepe, sprejete s sodelovanjem oblikovalcev politik na to temo.

Ta dokument povzema glavne zaključke delovne skupine za šolsko politiko in opredeljuje **ključne pogoje za skupne pristope** na področju preprečevanja osipa in prikrajšanosti pri izobraževanju v šolah in na lokalni ravni. Namenjen je izobraževalnim organom na državni, regionalni in/ali lokalni ravni, kot je primerno in ustrezno glede na nacionalni kontekst, ter šolam. Dokument spremlja in dopolnjuje bodoči »evropski sistem orodij za šole«.

Celosten pristop do izobraževanja k preprečevanju osipa

Politike za zmanjševanje osipa morajo biti vključene v **vizijo izobraževanja, ki temelji na splošni vključenosti in je osredotočena na učenca**, dostop do visokokakovostnega izobraževanja pa omogoča vsem. V takšni viziji igrajo šole ključno vlogo pri zagotavljanju, da bodo vsi učenci uresničili svoj potencial za razvoj neodvisno od individualnih ali z družino povezanih dejavnikov, socialno-ekonomskega stanja in življenjskih izkušenj. Šole morajo biti varna, sprejemljiva in skrbna učna okolja, ki se zavzemajo za vključenost učencev in kjer lahko otroci in mladostniki rastejo in se razvijajo kot posamezniki in člani skupnosti, se počutijo spoštovane in cenjene, okolja ki prepoznajo njihovo posebno nadarjenost in potrebe.

Zaradi večplastnega značaja te težave se šole same ne morejo spopasti z osipom in prikrajšanostjo pri izobraževanju. Različne zainteresirane strani in službe v šoli in zunaj nje morajo sodelovati ter združiti svoja prizadevanja. Šola je najbolj primerno mesto za pričetek sodelovanja v skupnosti. To poziva k »**celostnemu pristopu do izobraževanja**«.

Celosten pristop do izobraževanja je »ekološki« pogled na šolo. Šola se obravnava kot večdimenzionalen in interaktiven sistem, ki je zmožen učenja in spreminjanja. Je odprto učno središče, ki nudi podporo okolici in prejema podporo od skupnosti.

Razvoj »celostnega pristopa do izobraževanja« za zmanjševanje osipa pomeni, da bi bilo treba odpravo osipa in izboljševanje šolskega uspeha pri vseh učencih spodbujati nenehno in sistematično na vseh področjih šolskega življenja, ki lahko vplivajo na izobraževalno uspešnost. Pri »celostnem pristopu do izobraževanja« se **vsii člani šolske skupnosti** (vodstvo šol, srednja vodstvena raven, učitelji in drugi zaposleni v šolstvu, učenci, starši ter družine) čutijo odgovorne ter igrajo dejavno vlogo pri preprečevanju osipa in prikrajšanosti pri izobraževanju. Celotna šolska skupnost je vključena v povezovalna, kolektivna in sodelovalna dejanja, ki temeljijo na

¹⁰ »Evropski sistem orodij za šole« bo objavljen na portalu School Education Gateway (<http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/index.htm>); pilotna različica pa bo na voljo konec leta 2015.

večdisciplinarnosti in razlikovanju¹¹, namenjena pa so nudenju podpore vsem učencem na najbolj primeren način. Vzpostavljena je kultura in klima »celostne šole, osredotočene na celostnega učenca«, katerih namen je izboljšati izobraževalne dosežke učencev in njihovo vedenje ter podpirati njihov čustveni, socialni in psihološki razvoj.

»Celosten pristop do izobraževanja« prav tako pomeni **medsektorski pristop** in **boljše sodelovanje s širokim razponom zainteresiranih strani** (socialnih služb, služb za pomoč mladostnikom, zdravstvenih delavcev, psihologov, medicinskih sester, terapevtov za govor in jezik, strokovnjakov za svetovanje, lokalnih organov, nevladnih organizacij, podjetij, sindikatov, prostovoljcev itd.) **in širšo skupnostjo**, da se omogoči spoprijemanje s težavami, za katere šole nimajo (in ne morejo imeti) ustreznega strokovnega znanja. Koncept »celostnega pristopa do izobraževanja« upošteva celotni sistem akterjev in njihovih medsebojnih odnosov v šolah ter zunaj njih in se zaveda, da vse zainteresirane strani igrajo vlogo pri podpiranju izobraževalne poti učencev ter spodbujanju njihove učne izkušnje.

»Celosten pristop do izobraževanja« bo koristil vsem učencem in ne le tistim, ki so ogroženi. Prav tako bo šolam pomagal reševati širok nabor kompleksnih težav, s katerimi se čedalje bolj pogosto srečujejo. Tako izzivi, povezani z vse večjo raznolikostjo, neenakostjo in socialno izključenostjo v družbi, kot tudi nedavno povečanje migracijskih tokov, dodatno obremenjujejo šole ter zahtevajo sistematične in skupne rešitve.

Razvoj sodelovanja je dolgotrajen ter zahteva spremembo pristopa in miselnosti. Zahteva tudi, da imajo posamezniki zmogljivost in zmožnost prek inovativnih pristopov delati na več različnih področjih. Treba je zagotoviti tudi čas in prostor za dialog in sodelovanje, boljšo udeležbo učencev in večjo vključenost staršev ter družin.

Šolam je treba omogočiti razvoj in uvedbo »celostnega pristopa do izobraževanja«. Posebno podporo je treba nuditi šolam z visoko stopnjo osipa ali na območjih z visoko ravno socialno-ekonomske izključenosti. Ta podpora lahko na primer vključuje dodatno podporo v obliki finančnih in kadrovskih virov ali podporo za stalni strokovni razvoj zaposlenih v kombinaciji s stalnim nadzorom. Prav tako je treba vzpostaviti podporne strukture in mehanizme za zagotavljanje dialoga in medsebojne izmenjave informacij med šolami, zainteresiranimi stranmi in javnimi organi na ustreznih ravneh (odvisno od nacionalnih okoliščin in ob upoštevanju načela subsidiarnosti), da se zagotovi razumevanje vsakodnevnega šolskega okolja na ravni oblikovanja politik. Pri tem bi bilo v veliko pomoč, če bi bile šole sistematično vključene v oblikovanje politik.

Ključni pogoji »celostnega pristopa do izobraževanja« k preprečevanju osipa so opredeljeni na podlagi petih tematskih področij, ki so med seboj strogo povezana. V »sistemu orodij za šole« so vsa področja še podrobneje opisana in dopolnjena s praktičnimi primeri in ukrepi. Na nekaterih področjih je treba razmisliti o nadaljnjem delu na evropski ravni:

1. Upravljanje šol
2. Podpora učencem

¹¹ »Razlikovanje« se nanaša na postopek prilagajanja poučevanja posebnim potrebam posameznikov ali skupin učencev in/ali posebnim okoliščinam. Izobraževalci morajo zato imeti pri istem učnem predmetu, v istem razredu ali učnem okolju na voljo veliko različnih tehnik poučevanja in prilagojenih lekcij, da lahko delajo z raznolikimi skupinami učencev z raznolikimi učnimi potrebami.

3. Učitelji
4. Starši in družine
5. Vključenost zainteresiranih strani

1. Upravljanje šol

Vodenje in upravljanje šol mora biti ustrezno in učinkovito, da spodbuja pozitivno kulturo ter načela, ki temeljijo na sodelovanju in vključenosti vseh šolskih akterjev, in da vzpostavi močne vezi s skupnostjo, v kateri je šola. Bistveni so naslednji vidiki:

- Večja prožnost/samostojnost šol: Kompleksnost osipa zahteva bolj prožne in inovativne pristope. Šolam je med drugim treba omogočiti večjo prožnost pri upravljanju šol, postopkih poučevanja in izvajanju učnih načrtov (z večjim razponom preskusnih pristopov za preprečevanje osipa). Okrepljena avtonomija šol v povezavi z večjo odgovornostjo omogoča šolam, da prepoznajo najprimernejše rešitve za kompleksne situacije in najdejo najboljši način za zadovoljitev posebnih potreb šolske skupnosti.
- Izbira, podpora in usposabljanje vodij šol: Vodje šol igrajo ključno vlogo pri razvoju in izvajanju »celostnih pristopov do izobraževanja«, zlasti z uvajanjem bolj porazdeljenega sloga vodenja ter zagotavljanjem prostora in časa za sodelovanje. Šole potrebujejo predane, sposobne in zelo motivirane vodje z visokimi vrednotami; potrebujejo vodje z jasno vizijo, občutkom za organizacijo, zmožnostjo, da v okviru skupnih ciljev in odgovornosti sprejmejo nove zadolžitve, porazdelijo pooblastila in vodstvene vloge ter vključujejo in spodbujajo dialog med vsemi šolskimi akterji in drugimi zainteresiranimi stranmi. Vodje šol so ključni pri vzpostavljanju podpornega okolja za učitelje, ki spodbuja medsebojno učenje med učitelji, čas za povratne informacije ter presejevanje in mreženje znotraj šol in med šolami. Poleg tega igrajo tudi ključno vlogo pri zagotavljanju priložnosti in okolja za praktično začetno izobraževanje učiteljev (ZIU) in nadaljnji strokovni razvoj, ki temelji na raziskavah, z vključeno osredotočenostjo na osip. Za vodje šol je treba izvesti pregled kompetenc in zahtev za usposabljanje. Vodje šol morajo biti ustrezno izbrani, pripravljani in podprti, da se zagotovi njihovo učinkovito delo. Začetno izobraževanje in nadaljnji strokovni razvoj za nove, uveljavljene in prihodnje vodje šol mora še zlasti izboljševati ozaveščenost o dejavnikih osipa ter pomembnosti vodenja in sodelovanja (vključno z družinami in širšo skupnostjo). Več držav je že uvedlo ali uvaja nadaljnja usposabljanja za prihodnje in/ali delujoče vodje šol, nekatere pa so za vodje šol pričele razvijati okvire kompetenc.
- Porazdeljeno vodenje: Uvajanje modela porazdeljenega vodenja v šolah s ciljem, ki je osredotočen na izboljšanje učenja, zahteva razvoj reflektivne prakse ter porazdelitve nalog in odgovornosti v celotni šolski skupnosti. Vodje šol morajo imeti možnost spodbujati učitelje, da kot posamezniki ali skupine prevzamejo vodilne vloge na določenem strokovnem področju ter sprejmejo odgovornosti in pobude kot posamezniki ali skupine; spodbujati morajo skupinsko delo, večdisciplinarno in strokovno sodelovanje med učitelji in drugimi zaposlenimi v šolstvu ter drugimi zainteresiranimi stranmi, strokovnjaki in službami. Uvajanje modela porazdeljenega vodenja prav tako zahteva spodbujanje sodelovanja učencev in družin na šolskem področju ter v formalnih in neformalnih postopkih sprejemanja odločitev.

- **Postopki vsešolskega izboljševanja:** Namen vsešolskega pristopa je izboljševanje kakovosti in standardov v celotni šoli. Za uspešno izvedbo tega pristopa morajo šole prepoznati in obravnavati potrebe šolske skupnosti ter uvesti stalne ciklične postopke izboljševanja. Šole, ki dejavno uporabljajo šolsko načrtovanje in šolsko (samo)ocenjevanje, bodo v boljšem položaju pri odpravljanju osipa. Pri tem morajo postopki razvoja in samoocenjevanja vključevati cilje, ki obravnavajo temeljne dejavnike osipa ter spodbujajo uspešno izobraževanje ob upoštevanju nacionalnih, regionalnih in lokalnih standardov. Postopki vsešolskega izboljševanja morajo biti odprti in pregledni; njihov razvoj in sprejemanje morata temeljiti na sodelovanju celotne šolske skupnosti (vključno z učenci, starši in družinami) ter zainteresiranih strani, ekip strokovnjakov z več področij in zunanjih lokalnih služb. Ti postopki morajo biti osnovani na skupnih ciljih in jasno opredeljenih vlogah ter odgovornostih; za spremljanje izboljšav pa je treba vzpostaviti jasne kazalce, ki temeljijo na dejavnih tveganja in zaščite. Podporne ukrepe za zaposlene v šolah, na primer strukturne programe uvajanja in stalnega strokovnega razvoja, je treba v celoti vgraditi v načrte šolskega razvoja.
- **Mehanizmi zunanjega spremljanja in ocenjevanja (zagotavljanje kakovosti):** na podlagi količinskih in kakovostnih ukrepov, ki izražajo raznolikost dejavnosti, za katere so odgovorne šole, in različnih izhodišč/kontekstov, v katerih šole delujejo (npr. poskusov meritve »dodane vrednosti šole«), lahko mehanizmi zagotavljanja kakovosti igrajo pomembno svetovalno in podporno vlogo v šolah pri uvajanju strategij preprečevanja osipa. Njihov namen je poudariti uspešne postopke uvajanja sprememb in razvoja v šolah. Šolam lahko pomagajo pri pregledu vzpostavljenih ukrepov ali ukrepov, ki jih je mogoče razviti za preprečevanje osipa, pomagajo zlasti količinski kazalci. Zdi se, da so mehanizmi zagotavljanja kakovosti najučinkovitejši, ko se tako »sumativna« funkcija (povezana s preverjanjem odgovornosti, nadzora in skladnosti) kot tudi »formativna« funkcija (povezana z izboljševanjem in razvojem) dopolnjujeta in medsebojno krepiata¹².
- **Mreženje med šolami:** sodelovanje in mreženje med šolami različnih vrst in stopenj, ki se nahajajo v istem prispevnem območju, lahko pripomore k izmenjavi najboljših praks ter učencem in njihovim družinam olajša ključni prehod iz zgodnjega otroškega šolanja in varstva v osnovne šole ter iz osnovnošolskega v sekundarno izobraževanje. Lokalne oblasti igrajo ključno vlogo pri spodbujanju tega sodelovanja. Mrežne in večdisciplinarne učne skupnosti na regionalnih, nacionalnih in mednarodnih ravneh je treba spodbujati pri spodbujanju medsebojnega učenja in izmenjavi dobrih praks.

2. Podpora učencem

Nujno je treba vzpostaviti spodbudno in prijetno učno klimo, ki vsem učencem zastavlja visoka pričakovanja. Šole morajo vsem učencem zagotoviti okolje, ki skrbi za njihovo raznolikost, temeljito izboljšuje njihovo učno zmožnost in je usklajeno z njihovimi učnimi potrebami. V svoji izjavi o poslanstvu/politiki morajo šole poudariti preprečevanje osipa. Šole se morajo hitro odzivati ne glede na to, katere učne težave in zgodnje znake odtujevanja prepoznajo. Nujno je treba vzpostaviti ciljno usmerjene ukrepe kot del sistematičnega podpornega okvira za pomoč ogroženim učencem.

¹² Evropska komisija (2015): »Comparative study on quality assurances in EU school education systems« (<http://bookshop.europa.eu/en/comparative-study-on-quality-assurance-in-eu-school-education-systems-pbNC0415279/>)

- Vključujoči in spodbudni učni načrti ter učinkoviti pristopi poučevanja: Učni načrti morajo vsem učencem zastavljati visoka pričakovanja, hkrati pa omogočati prilagojene oblike poučevanja in učenja ter različne oblike ocenjevanja. Učni načrti morajo poudarjati formativno ocenjevanje, ki pripomore k pridobivanju znanja in razvoju veščin ter kompetenc po najboljših zmožnostih učencev, in hkrati ohranjati kakovost vsebine učnega načrta. Izražati morajo povezanost z vsakdanjim življenjem in raznolikostjo v družbi ter zagotoviti stalnost z nadaljnjimi ravni izobraževanja in usposabljanja ali z alternativnimi potmi usposabljanja. Vzpostavljati morajo na učenca osredotočene pristope poučevanja ter poučevanje in učenje, ki v večji meri temelji na sodelovanju. Prav tako morajo biti na voljo priložnosti za preverjanje neformalnega učenja.
- Dobrobit učencev: Ohraniti je treba osredotočenost na poučevanje in učenje ter hkrati poskrbeti za dobrobit učencev. Poleg ustvarjanja varnega in sprejemljivega okolja morajo šole igrati pomembno vlogo tudi pri odkrivanju ustrahovanja, viktimizacije, nasilja ali zlorab, do katerih prihaja v šoli ali zunaj nje. V tem smislu je nujno treba razviti strategije za preprečevanje ustrahovanja. Učenci morajo v šoli in na drugih ustreznih mestih imeti na voljo širok razpon dejavnosti, podpore in svetovanja, vključno s čustveno in psihološko podporo pri težavah z duševnim zdravjem (vključno s stisko, depresijo in posttravmatskimi motnjami), ki se izvajajo v sodelovanju z lokalnimi agencijami in službami.
- Mehanizmi za zgodnje odkrivanje: Zgodnje znake odtujenosti, vključno z izostankom in neprimernim obnašanjem, je treba hitro prepoznati in se nanje hitro odzvati z vzpostavljenimi ukrepi. Sisteme zgodnjega obveščanja je mogoče vzpostaviti na podlagi priporočil nacionalnih ali lokalnih organov, kakor je bolj primerno.
- Okvir sistematične podpore: Hitro prepoznavanje učnih ali drugih težav mora sprožiti odziv prek okvira sistematične podpore v šoli. Ciljno usmerjeno posredovanje pri ogroženih učencih je treba izvajati na vključujoč način; učinkovitost posredovanja je večja, če ga izvajajo večdisciplinarne ekipe v šolah, ki lahko po potrebi v šole vključujejo zunanje strokovnjake in vse osebe, ki so v stiku z učenci, na primer člane družine, brate ali sestre, prostovoljce ipd. V veliko pomoč je lahko razvoj načrta za podporo posamezniku, ki je usklajen z učencem in njegovo družino ter ima jasno določene in dosegljive cilje.
- Posebna podpora za učence z drugačnim maternim jezikom: Učencem, katerih materni jezik ni enak jeziku navodil, je treba nuditi dodatno in primerno podporo glede na njihove potrebe, po možnosti zunaj šolskega časa in brez da bi prišlo do ločevanja ali segregacije. Kompetence in znanja v njihovem maternem jeziku je treba ceniti in uporabiti kot vir znanja za celoten razred. Tudi staršem je treba nuditi jezikovno podporo – šole se lahko povežejo v partnerstva, npr. z nevladnimi organizacijami, da podprejo učenje jezika pri starših priseljencih. V šolah ali zunaj njih in v sodelovanju z lokalnimi agencijami ter službami morajo biti na voljo tudi druge oblike podpore, zlasti za na novo prispele migrante.
- Mnenja učencev in sodelovanje v šolskem življenju: Učenci morajo razumeti pomen učenja in morajo imeti možnost izraziti svoja mnenja. Vključenost v življenje in dejavnosti v šoli poveča motivacijo ter občutek pripadnosti¹³. V

¹³ Sodelovanje otrok je pravica, ki je bila priznana s 24. členom Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (UL L 364, 18.12.2000, celotno besedilo je na voljo na spletni strani http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf) in 12. členom Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah iz leta 1989.

učilnicah je treba prek študentskih svetov ali posvetovanj zagotoviti dovolj časa za dialog in omogočiti učencem, da opozorijo na svoje težave v učnem postopku. Interaktivno poučevanje in dialoško učenje (na primer v majhnih skupinah) lahko nudi učencem več priložnosti za odkrit pogovor o težavah, ki vplivajo na njihovo učenje; za pridobivanje mnenj od učencev pa je mogoče uporabiti tudi notranje/zunanje metode svetovanja. Sodelovanje v šolskih projektih, ki se osredotočajo na določene težave (na primer na okoljsko ozaveščenost), ter izkoriščanje možnosti programa Erasmus in platforme eTwinning lahko pomaga spodbuditi sodelovanje učencev. Šole morajo spodbujati tudi smiselno sodelovanje učencev v šolskih postopkih sprejemanja odločitev (npr. prek predstavnikov v šolskih odborih/svetih) ter v šolskih postopkih ocenjevanja in izboljševanja dela. Čeprav je treba vse učence podpreti pri dejavnem sodelovanju v šolskem življenju, pa je ključnega pomena, da se šole proaktivno osredotočajo na vključevanje marginaliziranih učencev in poskrbijo, da bo njihovo mnenje slišano.

- Poklicno izobraževanje in usmerjanje: Vloga poklicnega izobraževanja in usmerjanja pri preprečevanju osipa je široko priznana. Raziskave kažejo, da bodo učenci s poklicnim načrtom verjetneje nadaljevali šolanje in se v izobraževanje vključili na bolj pozitiven način. Sistematično poklicno izobraževanje in usmerjanje pogosto tudi olajša težaven prehod na druge ravni ter poti izobraževanja in usposabljanja ali prehod na delo. Učinkovite učne veščine in poklicno izobraževanje je treba v celoti vključiti v učni načrt od zgodnje ravni izobraževanja ter učencem pomagati razumeti svoje sposobnosti in nadarjenost. Poklicno izobraževanje se lahko uči kot obvezen predmet, ločen predmet ali je vključeno v učni načrt na medpredmetni ravni. Učinkovito vseživljenjsko usmerjanje se običajno združuje s širokim razponom šolskih in obšolskih dejavnosti, na primer s programi za pridobitev delovnih izkušenj, izobraževalnimi obiski na delovnem mestu, poklicnimi igrami ali informativnimi dnevi v drugih vrstah izobraževanja. Učitelji igrajo pomembno vlogo pri spodbujanju mladih, da pridobijo veščine in zasledujejo svoje interese, kompetence ter poklicne želje, vendar pa mora učinkovito poklicno izobraževanje aktivirati širok razpon zainteresiranih strani (npr. šolske svetovalce, starše in delodajalce).
- Obšolske dejavnosti: Obšolske in zunajšolske izobraževalne možnosti (na primer na področju športa, umetnosti, kulture in drugih dejavnosti), ki so skladne z izobraževalnimi cilji, lahko zagotovijo dodatne priložnosti za uspeh učencev in povečajo njihovo motivacijo in občutek pripadnosti šoli. Te dejavnosti je treba oblikovati tako, da so usklajene in dopolnjujejo izvajanje učnega načrta ter v največji možni meri povečajo sodelovanje učencev in socialno vključenost; vključene bi lahko bile tudi v skupno oceno učenca. Razvije se jih lahko v sodelovanju s starši, kulturnimi ustanovami, športnimi in mladinskimi organizacijami, lokalnimi službami in nevladnimi organizacijami ter z vključevanjem prostovoljcev iz skupnosti.

3. Učitelji

Učitelji so ključni dejavnik pri učenju otrok in mladostnikov v šolah ter eden od pomembnejših akterjev pri doseganju izobraževalnega uspeha. Raziskave kažejo, da je na podpori temelječ odnos med učiteljem in učencem najboljši napovedovalec vključenosti in dosežkov v šoli. Učitelji morajo razumeti, da igrajo ključno vlogo v življenju učencev in lahko bistveno vplivajo na njihovo izobraževalno pot; prav tako pa se morajo zavedati, da je pomoč učencem pri izpolnjevanju njihovih zmožnosti skupna odgovornost vseh učiteljev in celotne šolske skupnosti. Vloga učiteljev se širi in

postaja čedalje bolj zahtevna, saj so ti soočeni z vedno novimi izzivi. Ob priznavanju pomembnosti strokovne presoje učiteljev je treba prepoznati tudi potrebo po novih veščinah in kompetencah ter te vključiti v začetno izobraževanje in nadaljnji strokovni razvoj učiteljev.

- **Razumevanje osipa:** Osredotočenost na razumevanje mehanizmov šolskega osipa ter prikrajšanosti pri izobraževanju, vključno z možnimi dejavniki tveganja in zaščite, mora postati ključni element v programih začetnega usposabljanja ter stalnega strokovnega izobraževanja učiteljev. Učitelji morajo razumeti svojo ključno vlogo pri podpiranju stalnega razvoja otroka in učenja: učitelji so v najboljšem položaju za prepoznavanje odtujevanja od šole ter težav pri učenju že v zgodnji fazi in lahko zato takoj odreagirajo in ukrepajo. Zavedati se morajo, da imajo lahko njihova pričakovanja, odnosi in način izražanja pomemben vpliv na učence in družine; prepoznati morajo vlogo, ki jo starši in družine igrajo v učnem postopku, in izkoristiti vse prednosti vključenosti staršev.
- **Kompetence učiteljev:** Treba je vzpostaviti ukrepe in podporne strukture (v idealnem primeru so te na voljo na lokalni ravni), ki pripomorejo k vseživljenjskemu poklicnemu razvoju učiteljev. Začetno izobraževanje in nadaljnji strokovni razvoj učiteljev z osredotočenostjo na preprečevanje osipa morata učiteljem pomagati izvajati razlikovanje in dejavno učenje. Oba programa morata učitelje pripraviti, da na učinkovit način uporabijo na kompetence usmerjeno poučevanje in formativno ocenjevanje ter v večji meri uvajajo poučevanje in učenje na podlagi projektov in sodelovanja. Okrepiti morata racionalno in komunikacijsko strokovno znanje (vključno z metodami/tehnikami za vključevanje staršev ter zunanjih partnerjev) ter učiteljem nuditi strategije za ravnanje v učilnicah in upravljanje raznolikosti ter tehnike za gradnjo odnosov, reševanje sporov in preprečevanje ustrahovanja.
- **Krepitev vodstvenih sposobnosti učiteljev:** Vodstvene sposobnosti učiteljev opredeljujemo kot skupinsko prizadevanje za razvoj strokovnega znanja učiteljev ter spodbujanje strokovnega razvoja za izboljševanje izobraževalnih postopkov. Učitelje je treba spodbujati in podpirati, da postanejo vodje v učilnicah in zunaj njih. Učitelji, ki sodelujejo pri postopkih skupnega vodenja, prispevajo k učinkovitosti šol, kakovosti poučevanja in izboljševanju uspešnosti učencev.
- **Delovne izkušnje:** V okviru začetnega usposabljanja učiteljev je treba vsem študentom pedagoških smeri s praktičnimi primeri pomagati pri razumevanju narave, vzrokov in obsega osipa ter prikrajšanosti pri izobraževanju ter vpliv teh pojavov na učenje in kaj to posledično zahteva od njih kot učiteljev. Študentom pedagoških smeri je treba nuditi praktične izkušnje na področju vsakodnevnih posledic osipa, npr. prek sodelovanja v delovnih praksah v šolah z visoko stopnjo osipa ali socialno-ekonomske izključenosti, ali v nadziranih dejavnostih z ranljivimi družinami. To študentom pedagoških smeri omogoča razmislek o svoji vlogi učitelja in o tem, kako se spoprijeti z izobraževalnimi potrebami ogroženih otrok.
- **Medsebojno učenje:** Usposabljanje v šolah je nujno za razvijanje in spodbujanje kulture medsebojnega učenja (med učitelji in tudi z učenci) in opazovanja. Prav tako je mogoče spodbujati medsebojni nadzor znotraj šole in v sodelovanju z drugimi šolami; šole različnih vrst in ravni bi prek šolskih omrežij lahko druga drugi predstavljale sredstvo nadzora, to pa lahko povzroči tudi medsebojno učenje med šolami. Orodja IT in platforme za sodelovanje, kot je eTwinning, so lahko zelo učinkovita podpora tem oblikam sodelovanja.

- Sprejemanje raznolikosti: Šole, ki dejavno spodbujajo sprejemanje raznolikosti med svojimi zaposlenimi in učenci, izkazujejo trajnostno izboljševanje šolskega dela. V začetno usposabljanje učiteljev je treba vgraditi znanja, kompetence in veščine učiteljev, ki se nanašajo na razumevanje raznolikosti v vseh oblikah, medkulturno izobraževanje, večjezičnost ter poučevanje učencev z drugim maternim jezikom, te pojme pa je nato treba utrditi v okviru stalnega strokovnega izobraževanja. Učiteljski poklic je treba še naprej spodbujati in tako pritegniti veliko številko kandidatov, ki predstavljajo celotno družbo, najboljše med njimi pa nato zaposliti; hkrati pa je treba ohraniti močno kohezijo med osnovnimi vrednotami in cilji šole, ki jih širša skupnost in zainteresirane strani delijo in odobravajo.
- Dodatna podpora učiteljem: Treba je uvesti ustrezno priznanje in nudenje podpore učiteljem v šolah z visoko stopnjo osipa ali visoko ravno socialno-ekonomske izključenosti, npr. v obliki spodbud za stalno strokovno izobraževanje, študijskega dopusta za strokovni razvoj, dodatnih učnih in neučnih sredstev ipd. Prav tako je treba poskrbeti za čustveno dobrobit zaposlenih.

4. Starši in družine

Vključitev staršev je ključni dejavnik uspeha pri izobraževanju: stimulatивно domače okolje in vključenost staršev sta nujna na področju učnega, kognitivnega, socialnega in čustvenega razvoja otroka. Vendar pa zna biti odnos med šolami, starši in družinami zahteven. Po eni strani je to lahko posledica preteklih šolskih izkušenj staršev, njihovega izobraževalnega, kulturnega in socialno-ekonomskega ozadja, različnih slogov vzgajanja otrok ter občutka odtujenosti od šolske »kulture« in »jezika«. Po drugi strani je to lahko povezano z mnenjem učiteljev, da so starši pasivni, oportunistični ali nezaupljivi, ter s pomanjkanjem časa in izkušenj, da bi s starši vzpostavili stike ter z njimi sodelovali na učinkovit način.

- Izobraževanje kot skupna odgovornost: Starši in družine imajo najbolj neposreden in dolgotrajen vpliv na učenje in razvoj otroka. Vse starše in družine je treba priznati in ustrezno podpreti kot soizobraževalce v učnem postopku njihovega otroka že od rane mladosti naprej. Šole in druge izobraževalne ter neizobraževalne zainteresirane strani morajo razviti ukrepe za zagotavljanje pomoči družinam pri ustvarjanju domačega okolja, ki spodbuja učenje, in nuditi informacije ter ideje o tem, kako učencem doma pomagati pri domačih nalogah in pri drugih s šolskim načrtom povezanih dejavnostih.
- Zaupanje in sodelovanje: Učinkovito partnerstvo med družino in šolo mora temeljiti na medsebojnem spoštovanju ter priznavanju koristi in strokovnega znanje obeh skupin. Kultura medsebojnega zaupanja in razumevanja med šolami in družinami je nujna. Treba je spodbujati šole, v katerih se starši iz različnih okolij in z različno stopnjo izobrazbe počutijo sprejete in v katerih se starše obravnava kot pomembne za šolo. Šole lahko to na primer dosežejo tako, da staršem dodelijo čas in prostor, kjer se lahko srečujejo in medsebojno podpirajo, lahko pa jih tudi povabijo, da kot prostovoljci sodelujejo in delijo svoje veščine ter strokovno znanje pri dejavnostih v okviru pouka (npr. branje učencem, nudenje dodatne podpore posameznikom, vodenje manjših skupin) ali v drugih šolskih ali obšolskih dejavnostih v šoli. Kjer je to potrebno, lahko druge službe, nevladne organizacije in strokovnjaki (kulturni posredniki, mentorji, socialni delavci) sodelujejo pri gradnji pozitivnih odnosov s starši, zlasti s tistimi, ki izhajajo iz okolij z omejenimi možnostmi in/ali so v preteklosti imeli negativne izkušnje s šolo. Kulturni

dogodki/festivali in dejavnosti ozaveščanja lahko pomagajo razviti kulturne povezave za vzpostavljanje stikov s starši iz marginaliziranih skupin ali etničnih manjšin.

- Sodelovanje pri sprejemanju odločitev o šolah in šolskih zadevah: Široko sodelovanje staršev pri sprejemanju odločitev, ki se nanašajo na učenje ter organizacijo šole in šolskih dejavnosti, spodbuja preglednost ter boljše prilagajanje dejanskim potrebam skupnosti in ustvarja boljši občutek deljene odgovornosti pri izobraževanju. Dejavno spodbujanje sodelovanja vseh staršev v šolskih dejavnostih in upravljanju je nujno. Zlasti marginaliziranim staršem je treba pomagati pri sodelovanju v postopkih sprejemanja odločitev v šolah. Jasno je treba opredeliti vlogo staršev v organizaciji šole. Vključenost staršev je treba v celoti vgraditi v postopke šolskega ocenjevanja in spremljanja. Opredelitev »družine« je treba razširiti, da bo vključevala člane razširjene družine, ki sodelujejo pri izobraževanju otroka.
- Dostop do informacij za starše: Učenci in njihovi starši, zlasti tisti z migrantskim poreklom, morajo imeti možnost dostopa do jasnih informacij o izobraževalnem sistemu države in razpoložljivih možnostih šolanja; imeti morajo priložnost, da se seznanijo s posledicami teh izbir na študij učenca ter prihodnje možnosti. S šolo povezana vprašanja, ki se nanašajo na storitve usmerjanja in svetovanja, dobrobit študentov ter podporne storitve, je treba pojasniti tako učencem kot tudi staršem.
- Izboljševanje komunikacije: Izboljševanje in odpiranje komunikacijskih kanalov med šolami in družinami lahko pripomore h gradnji zaupanja in medsebojnega razumevanja. Komunikacijske strategije morajo ustrezati kontekstu in potrebam staršev. Za gradnjo plodnih odnosov se lahko uporabijo formalne (npr. starševski večeri) in neformalne (npr. družabni dogodki) komunikacijske metode. Za starše, ki ne obvladajo jezika poučevanja, je treba vzpostaviti posebne dejavnosti ozaveščanja, na primer prek medkulturnih posrednikov. Nekatere šole izboljšujejo komunikacijo s tehnologijami, kot so e-pošta/sporočila SMS, interaktivni telefonski sistemi, časopisi in interaktivna spletna mesta.
- Treba je zagotoviti delovanje struktur, ki olajšajo in spodbujajo povratne informacije od staršev ter zagotovijo, da so te tudi upoštevane.
- Nudenje priložnosti za izobraževanje staršev: Raziskave kažejo, da družinsko izobraževanje nudi vrsto koristi tako staršem kot otrokom, vključno z napredkom pri branju, pisanju in računanju. Dvigovanje ravni izobrazbe pri starših je eden najbolj uspešnih dejavnikov za preprečevanje osipa. Ko se starši tudi sami vključijo v izobraževalne dejavnosti, se znotraj družine spodbudi vrsta kulturnih in izobraževalnih interakcij. Starši imajo koristi od samoučinkovitosti, krepitve svoje vloge in večje vključenosti v šoli svojega otroka ter od večje starševske samozavesti, ko pomagajo otroku doma. Vse to vodi v večjo vključenost učencev v šoli ter boljše dosežke pri izobraževanju. Omogočanje, da starši obiskujejo jezikovne in druge tečaje v šolskih prostorih zunaj šolskih ur, ima lahko mnoge prednosti, zlasti za starše, ki se težko vključujejo v šolski sistem. To pomaga pri premagovanju ovir, s katerimi se šole srečujejo pri uvajanju večje vključenosti staršev. Za starše, ki so v preteklosti imeli zelo negativne izkušnje s šolami, pa bi lahko sodelovanje z nevladnimi organizacijami ustvarilo druge priložnosti za spodbujanje izobraževanja staršev na različnih lokacijah.

5. Vključenost zainteresiranih strani

Večplastna narava osipa zahteva večplasten odziv, ki vključuje širok razpon zainteresiranih strani, strokovnjakov in služb. Različne zainteresirane strani lahko prinesejo raznolike in dopolnilne poglede na reševanje težav ter nudijo rešitve, ki so prilagojene posebnim potrebam učencev. Sodelovanje ima lahko različne oblike in se odvija na različnih ravneh, odvisno od nacionalnih okoliščin, obsega pa lahko tako formalne strukture kot tudi bolj prožne dogovore o mreženju.

Gradnja zaupljivih odnosov in sodelovanja med zainteresiranimi stranmi zahteva čas, spodbudo in prilagajanje. Ima pa tudi zmožnost ustvarjanja pozitivnih sprememb. Odvisno od nacionalnega konteksta so lahko lokalni organi ali vodje šol tisti, ki na najustreznejši način zagotavljajo podporo tem postopkom in igrajo ključno vlogo pri spodbujanju sodelovanja med šolami, ustvarjanju partnerstev, usklajevanju storitev, olajšanju izvedbe ipd.

- **Vključenost zainteresiranih strani:** Treba je prepoznati vse ustrezne ključne lokalne zainteresirane strani in jih od začetka vključiti v izobraževalni postopek. Upoštevati je treba širok razpon zainteresiranih strani in strokovnjakov: socialni delavci, službe ter organizacije za delo z mladimi, zdravstveni delavci za ozaveščanje, psihologi, zdravstvene sestre in drugi terapevti (za govor in jezik), službe za zaščito otrok, strokovnjaki za poklicno usmerjanje, policija, sindikati, podjetja, medkulturni posredniki, združenja migrantov, nevladne organizacije in druge skupnostne organizacije na področjih športa, kulture in dejavnih državljanov ipd. Izbira zainteresiranih strani mora biti primerna in ustrezati lokalnim okoliščinam ter kontekstu. Sodelovanje s socialnimi partnerji in lokalnimi podjetji je zelo pomembno, saj lahko pomaga izboljšati povezanost med učnim načrtom ter potrebami na trgu dela in slednjega tako približa mladostnikom. Vključenost zainteresiranih strani mora omogočati stalne povratne informacije, prilagajanje in spreminjanje vključenosti, kadar je to potrebno. Poleg tega je treba spodbujati priznavanje vrednosti in prispevka zainteresiranih strani.
- **Podpora in vodenje:** Obstajati mora politična podpora za spodbujanje in organizacijo sodelovanja in mreženja na lokalni ravni ter jasno in odločno vodstvo pri usmerjanju postopka. Upoštevanje smernic iz ustreznih ravni politik je prav tako možno. Vzpostaviti je treba mehanizme, ki zagotavljajo medsebojno izmenjavo informacij med šolo, njenimi zainteresiranimi stranmi in ustreznimi organi oblasti, kakor je primerno in v skladu z nacionalno zakonodajo. Dobre prakse in informacije je treba izmenjavati na lokalni, regionalni, nacionalni (kakor je primerno) ter mednarodni ravni.
- **Skupna strategija:** Skupna strategija/akcijski načrt, ki temelji na jasnih in skupnih ciljih ter skupnemu razumevanju izzivov, lahko pomaga oblikovati sodelovanje med zainteresiranimi stranmi. Strategija/načrt se mora osredotočati na potrebe učenca in temeljiti na večagencijskem pristopu, hkrati pa spoštovati različne poglede in misije vseh zainteresiranih strani. Pomembno je, da so vloge, odgovornosti in strukture že od začetka jasno opredeljene ter dogovorjene, kar se lahko doseže tudi z pogodbenimi sporazumi in v skladu z lokalnimi okoliščinami. Ustvarjanje osrednje točke za komuniciranje je ena od možnosti za premagovanje neizbežnih trenj, lahko pa služi tudi kot osrednje mesto za nudenje pomoči zainteresiranim stranem ter koordinacijo pretoka informacij, storitev in sistemov, ki zagotavljajo podporo osipnikom. Treba je vzpostaviti mehanizme za spremljanje in ocenjevanje, ki omogočajo stalne povratne informacije, prilagajanje ter spreminjanje vključenosti, kadar je to potrebno. Treba je razviti usmeritve/kazalnike, ki olajšajo samoocenjevanje, kjer je to primerno.

Sklepne ugotovitve

Ta dokument predstavlja zaključek dela delovne skupine za šolsko politiko na področju preprečevanja osipa. Vključuje sporočila politike o oblikovanju skupnega konceptualnega in pragmatičnega okvira za izvajanje ukrepov pri preprečevanju letnega. Predlaga paradigmo za trajnostne ukrepe, ki bi Evropski uniji omogočila doseči krovni cilj in do leta 2020 zmanjšati delež osipnikov pod 10 %. Še v večji meri pa državam članicam zagotavlja smernice, ki jim bodo pomagale razviti skupne pristope za preprečevanje osipa.

Sporočila politike nudijo navodila za spodbujanje in podpiranje različnih zainteresiranih strani pri sodelovanju v »celostnem pristopu do izobraževanja« in preprečevanju osipa. To se izvaja v prepričanju, da bodo skupni pristopi vplivali tudi na druga področja življenja državljanov in skupnosti v celotni Evropi. Nenazadnje določa ta dokument tudi politično ozadje za evropski spletni sistem orodij za šole, ki bo še naprej zbiral primere dobrih praks iz evropskih držav. Sodelovanje na področju šolske politike se bo nadaljevalo v celotni Evropski uniji in bo nudilo nadaljnje možnosti za medsebojno učenje ter izmenjavo dobrih praks.

